C/2025/766

11.2.2025.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Sektorske industrijske politike kojima se podupire veća strateška autonomija

(samoinicijativno mišljenje)

(C/2025/766)

Izvjestitelj: **Alain COHEUR**

Suizvjestitelj: **Antonello PEZZINI**

Savjetnik/ica:	Giannino BERNABEI (za suizvjestitelja, Interesna skupina 1.)
Odluka Plenarne skupštine:	18.1.2024.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
Nadležno povjerenstvo:	Savjetodavno povjerenstvo za industrijske promjene
Datum usvajanja u nadležnom povjerenstvu:	5.11.2024.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	4.12.2024.
Plenarno zasjedanje br.:	592
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	189/3/3

1. Zaključci i preporuke

1.1. U skladu sa svojim prethodnim mišljenjima, Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) ukazuje na to da u vrlo različitim industrijskim sektorima postoje zajednički rizici. Iako se na te izazove često može reagirati na isti način, odgovor ipak treba biti ciljan. EGSO poziva Europsku komisiju da, koristeći postupke predviđanja, hitno nastavi s analizama i razmatranjem perspektiva sektorske industrijske politike kako bi EU ponovno postao konkurentan na svjetskoj razini.

1.2. EGSO poziva Europsku komisiju da brzo provede ciljane mjere potpore za razne strateške sektore poput kemijskog sektora i povezanih industrija, metalurškog sektora i sektora kibernetičke sigurnosti.

1.3. EGSO smatra da jedinstveno tržište mora osigurati veću neovisnost o vanjskim lancima opskrbe, procesima i proizvodima, ali i da definiranjem standardâ održivosti, kružnosti i ugljičnog otiska treba 450 milijuna potrošača usmjeriti prema europskim proizvodima i tako jedinstvenom tržištu omogućiti da dodatno ojača svoju legitimnost.

1.4. EGSO smatra da u cilju borbe protiv propadanja industrije poduzeća moraju imati pristup bankarskim institucijama koje podupiru industrijsku politiku ukorijenjenu u našim prostorima, sve kvalificiranijim radnicima i akademskim centrima koji promiču inovacije i istraživanja kako bi se otvorila radna mjesta budućnosti.

1.5. Kad je riječ o kemikalijama EGSO naglašava da treba ojačati partnerstva za poticanje inovacija i ulaganja, premjestiti kemijsku industriju, centre za donošenje odluka smjestiti na europsko tlo, uskladiti standarde kvalitete za razvrstani i prethodno obrađeni plastični otpad i uspostaviti jedinstveno i otvoreno sekundarno tržište kako bi se osigurala kontinuirana opskrba plastičnim otpadom za rad postrojenja za kemijsko recikliranje.

1.6. Kad je riječ o kibernetičkoj sigurnosti, s obzirom na ugroženost, EGSO preporučuje uvođenje jačeg i trajnog nadzora i razvoj programa preventivne tehničke pomoći dostupnih svim poduzećima.

1.7. EGSO smatra da je daljnje propadanje metalurške industrije neprihvatljivo jer bi moglo ozbiljno ugroziti stratešku autonomiju EU-a i sve njegove industrijske sektore (željeznički, nuklearni, pomorski, svemirski, automobilski, obrambeni itd.), a time i budućnost njegove industrije. Više nego ikad prije Europi treba industrijski plan kojim će podržati svoj zeleni plan i akcijski plan za kružno gospodarstvo. Važnim projektima od zajedničkog interesa treba ojačati industrijske saveze u metalurškoj industriji, ponovo industrijalizirati mnoga napuštena područja i u njima ponovno otvoriti kvalitetna radna mjesta.

2. **Opće napomene**

2.1. Suočena s permanetnim krizama, Europa je postala svjesna da mora riješiti pitanje svoje strateške ovisnosti i strukturnih slabosti. Strateška autonomija može se postići samo ako ključne i strateške industrije, uključujući i one koje su energetski i vodno intenzivne, ostanu u Europi i u nju ulažu.

2.2. Zbog nepouzdanosti globaliziranih mreža, veća sigurnost lanaca opskrbe postaje gospodarska i operativna nužnost. Pogoršanje geopolitičkog i sigurnosnog konteksta, kao i mjere koje su poduzele neke treće zemlje, stvorili su uvjete za stvaranje kvazimonopola na sirovine zahvaljujući golemim subvencijama za proizvodnju koje narušavaju trgovinu i dovode do nepoštenog tržišnog natjecanja.

2.3. Više nego ikad prije, potrošači daju prednost zdravim, održivim i lokalnim proizvodima i imaju veće zahtjeve u pogledu blizine i sljedivosti, što među ostalim ide u prilog premještanju proizvodnje u Europu. Europski industrijski sektori imaju ključnu ulogu u tranziciji gospodarstva.

2.4. Ovo mišljenje pokazuje važnost određenih sektora za postizanje strateške autonomije i način na koje ih sektorske industrijske politike mogu poduprijeti. Mnogi su sektori nužni za postizanje europske autonomije. Da bismo dopunili viziju iznesenu u mišljenju „Prema otpornijoj, konkurentnijoj i održivijoj Europi” ([1]), u ovom se mišljenju usredotočujemo na kemijski i metalurški sektor i kibernetičku sigurnost i u obzir uzimamo opći pristup utvrđen u Versaillesu i Granadi, o kojem se ponovno raspravljalo u kontekstu Deklaracije iz Antwerpena od 4. ožujka 2024 ([2]).

2.5. Treba osmisliti akcijski plan za industriju koji bi nam omogućio da preispitamo sektorske industrijske strategije kako bi se mogle nositi sa svim tranzicijama i izazovima s kojima se suočavaju. Za njih je ključno:

— osigurati pristup kritičnim sirovinama; ([3])

— zbog povezanosti energije, vode i kritičnih sirovina upravljati poduzećima tako da se osigura štedljivo gospodarenje ugljičnim i vodnim resursima; ([4])

— usvojiti napredna digitalna rješenja; ([5])

— pristupiti financijskim sredstvima;

— imati kvalificiranu radnu snagu, programe trajnog osposobljavanja i prekvalifikacije i pritom posebnu pozornost posvetiti MSP-ovima, posebno uvođenjem kadrovskog i socijalnog plana ([6]).

([1]) SL C, C/2024/4062, 12.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4062/oj.
([2]) https://cms.antwerp-declaration.eu/uploads/declaration.pdf.
([3]) SL C 349, 29.9.2023., str. 142.
([4]) SL C, C/2024/4062, 12.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4062/oj i SL C, C/2024/4659, 9.8.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4659/oj.
([5]) SL C, C/2024/4062, 12.7.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/4062/oj?locale=hr.
([6]) SL C, C/2024/4659, 9.8.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4659/oj.

2.6. Da bi se održala konkurentnost poduzeća u situaciji u kojoj se ona s konkurentima ne natječu nužno pod jednakim uvjetima, treba, kako u svojim izvješćima predlažu Letta i Draghi, jedinstveno tržište revitalizirati poticanjem najsuvremenijih istraživanja i inovacija u sektorima poput umjetne inteligencije, kvantne tehnologije, biotehnologije, naprednih materijala i tehnologije s nultom neto stopom emisija, poboljšati lance opskrbe i prijevoza i istodobno olakšati pristup kreditima.

2.7. Ti golemi izazovi javljaju se u vrijeme kada se poduzeća suočavaju s najozbiljnijim usporavanjem gospodarskog rasta u proteklih deset godina, zbog kojeg se smanjuje potražnja, povećavaju troškovi proizvodnje, a ulaganja sele u druge regije. Više nego ikad prije poduzećima su nužno potrebni jasnoća, predvidljivost i povjerenje u Europu i njezinu industrijsku sektorsku politiku.

2.8. Kao predvodnici u djelovanju u području klime, europska poduzeća, uključujući ona koja djeluju u strateškim sektorima, mogla bi biti u nepovoljnom položaju u odnosu na konkurenciju zbog toga što se moraju pridržavati strožih standarda zaštite okoliša nego drugi globalni akteri. Da bi se taj problem riješio, provedba mjera politike kojima se može smanjiti rizik od istjecanja ugljika mogla bi industrijski sektor dovesti u ravnopravan položaj s njegovim konkurentima i istovremeno mu omogućiti preuzimanje tehnološkog vodstva u industriji.

2.9. Prijelaz na održivo gospodarstvo EU-u pruža priliku da postane predvodnik u novim sektorima čistih tehnologija, a može mu i poslužiti kao katalizator za modernizaciju industrije. Pružaju mu se dvije mogućnosti, a to su da osigura tehnološko vodstvo u području energije iz obnovljivih izvora i učinkovite potrošnje vode i da ostvari gospodarstvo višeg stupnja kružnosti.

3. **Otporni i konkurentni industrijski sektori**

3.1. Za europske industrijske sektore izazov je u tome da moraju:

— prilagoditi svoje sposobnosti za uključivanje novih konkurentnih uvjeta i pokazati veću otpornost;

— ublažiti šokove i fleksibilno reagirati na promjenjive tržišne zahtjeve;

— podržati svoj smjer djelovanja vodeći računa ne samo o troškovima već, na odgovarajući način, i o uslugama i kvaliteti, zaštiti okoliša i očuvanju ljudskih resursa (kvalitetna radna mjesta);

— poboljšati svoju energetsku učinkovitost i učinkovitost uporabe materijala i istodobno optimizirati svoju konkurentnost na globalnim tržištima;

— nastaviti ulagati znatna sredstva u tehnološke inovacije;

— osigurati lakši pristup europskom i nacionalnom poduzetničkom kapitalu.

3.2. Da bi svladala te izazove, poduzećima treba osigurati pristup bankarskom sustavu koji podupire europsku industrijsku politiku, a od ključne će važnosti biti dostupnost financijskih sredstava iz privatnog sektora i banaka. Unatoč visokim razinama duga i inflacije koje ograničavaju njegov manevarski prostor, javni sektor mora i dalje imati ključnu ulogu u pristupu financiranju, ali bi se trebala upotrebljavati i sredstva privatnog sektora, i to tako da se, prema potrebi, štednja kućanstava usmjeri prema isplativijoj financijskoj imovini.

3.3. Mehanizam za oporavak i otpornost i strukturne i regionalne fondove trebalo bi usmjeriti na integraciju i izgradnju europske energetske i digitalne infrastrukture, kao i infrastrukture za hvatanje, upotrebu, skladištenje i recikliranje ugljika, koja mora biti svjetske klase jer su to važni projekti od zajedničkog europskog interesa. Potrebno je rasteretiti prekogranični promet, razviti transeuropske mreže i ukloniti prepreke za izdavanje dozvola za projekte industrijske transformacije.

3.4. Za promjene koje su u tijeku bit će potreban i velik broj sve kvalificiranijih radnika. Međutim, kvalificirana radna snaga za rad u području obnovljive i digitalizirane energije u EU-u rijetka je, sklonost mobilnosti ponekad niska, a poslodavci se suočavaju s visokom konkurentnošću povezanih sektora djelatnosti. Procjenjuje se da će sve manje biti i radnika i rukovoditelja. Istodobno, razvoj umjetne inteligencije donosi i prilike i izazove koje je još uvijek teško procijeniti jer su njezine sposobnosti za prikupljanje i analizu podataka, pa i pronalaženje idejnih rješenja, bolje od ljudskih. Riječ je o novoj industrijskoj revoluciji koja zahtijeva novi kulturni okvir i nove vještine neophodne za nova visokokvalificirana radna mjesta.

3.5. Važno je objediniti potrebe izražene na sektorskoj razini kako bi se stekla konsolidirana slika potrebnih vještina i pritom uzeti u obzir promjenu dobne piramide i dolaske i odlaske na tržištu rada.

3.6. U tom kontekstu Europska komisija treba provesti pouzdane studije. Da bi se osigurao uspjeh tih tranzicija, mogu se primijeniti socijalne mjere kojima bi se optimizirale pozitivne transformacije i na minimum smanjili negativni poremećaji u društvu. Istodobno treba razviti sektore izvrsnosti kako bi se osigurala kvalificirana radna snaga.

3.7. Globalno tržišno natjecanje, koje se sve više intenzivira zbog pojave novih gospodarskih sila, nudi mogućnosti za daljnje iskorištavanje potencijala jedinstvenog tržišta EU-a, pametnu specijalizaciju i širenje povezivosti i globalnih lanaca vrijednosti. Međutim, sa sobom donosi i sve veću opasnost od upotrebe gospodarskih ovisnosti u geopolitičke svrhe i stvaranja vrlo snažnih globalnih monopola.

3.8. Zato treba zaštititi prava intelektualnog vlasništva i kritičnu infrastrukturu i tako ojačati otpornost strateških gospodarskih resursa EU-a kako bi se izbjegla vanjska kontrola, ponovno uravnotežila gospodarska moć i opet uspostavilo vlasništvo nad stabilnim i sigurnim lancima opskrbe. EU mora ojačati sposobnost postavljanja zajedničkih gospodarskih ciljeva i neovisnog djelovanja.

3.9. Želimo li osigurati da se koraci za prijelaz na održivo gospodarstvo poduzimaju na svjetskoj razini, morat ćemo koordinirati diplomatske napore. Ako zadrži svoju ulogu pokretača održive tranzicije i podrži globalni pokret za odgovorne promjene, EU ima velike šanse zadržati i svoj vodeći položaj u klimatskoj diplomaciji.

4. **Sektor kemijskih proizvoda i proizvoda povezanih sa zdravljem**

4.1. Kemija je istodobno i jedan od sektora ključnih za stratešku autonomiju i jedan od sektora koji su doživjeli najveći pad zbog usporavanja globalnog gospodarstva, slabljenja lokalnih tržišta i gubitka konkurentnosti zbog viših cijena energije i sirovina u Europi. Na tu su situaciju reagirali samo kemijski sektori povezani sa zdravljem, a pogotovo farmaceutskim proizvodima.

4.2. Europska kemijska industrija treba stremiti ka klimatskoj neutralnosti. Ona ima ključnu ulogu u upravljanju promjenama koje se odvijaju u brojnim europskim industrijskim sektorima. EU mora održavati ravnotežu između svojih ambicija u području okoliša i konkurentnosti i pritom osigurati da njegovo zakonodavstvo o kemikalijama bude učinkovito i potiče inovacije i da se njegov pristup temelji na riziku, a ne na sveobuhvatnim zabranama proizvoda, koristeći se po potrebi formulom „regulatornog izoliranog okruženja”.

4.3. Kemijsko recikliranje trenutačno nije dovoljno razvijeno zbog nedostatka odgovarajućeg zakonodavnog okvira. Da bi se iskoristio njegov puni potencijal, potrebne su mjere za inovacije, jednaki uvjeti, lanci recikliranja i jasni načini za oporabu plastike, koja bi se inače nakon uporabe izvozila, spaljivala, odlagala ili bacila.

4.4. Da bi privukao ulaganja u te tehnologije i olakšao ostvarenje vlastitih ciljeva u pogledu recikliranog sadržaja, EU mora donijeti pravila kojima se kemijsko recikliranje podržava kao rješenje komplementarno mehaničkom recikliranju. U tome je od ključne važnosti metoda masene bilance, koja omogućava da se određeni postotak udjela (neobnovljivih) fosilnih goriva postupno zamijeni proizvodima iz kružnih resursa.

4.5. Da bi se osiguralo intenziviranje kemijskog recikliranja i njegovo potpuno uvođenje, potrebno je djelovati u skladu s vodećim načelima kao što su:

— jačanje partnerske suradnje za poticanje inovacija i ulaganja, po uzoru na Savez za kružno gospodarstvo u području plastike;

— premještanje kemijske industrije i smještanje centara za donošenje odluka na europsko tlo;

— usklađivanje standarda kojima se osigurava transparentan pristup masenoj bilanci sa standardima kvalitete za razvrstani i prethodno obrađeni plastični otpad, uz primjenu analiza životnog ciklusa za mjerenje utjecaja na okoliš;

— uspostavljanje jedinstvenog i otvorenog sekundarnog tržišta kako bi se osigurala kontinuirana opskrba plastičnim otpadom za rad postrojenja za kemijsko recikliranje.

4.6. Kad je riječ o proizvodima povezanima sa zdravljem, biotehnologija i bioproizvodnja imaju ključnu ulogu u kemijskoj industriji i nude brojne mogućnosti za razvoj visokoučinkovitih održivih proizvoda, uz istodobno jačanje strateške autonomije ([7]).

4.7. Zdravstveni i farmaceutski sektor treba poticati, među ostalim donošenjem ambicioznog akta o kritičnim lijekovima, kako bi se riješio problem europske ovisnosti o trećim zemljama i ojačala naša suverenost, otpornost i kapacitet za inovacije i proizvodnju ([8]).

5. **Sektor kibernetičke sigurnosti**

5.1. Internet stvari industrijskog sektora važna je sastavnica četvrte industrijske revolucije („industrija 4.0”), koja obuhvaća mnoge koncepte i tehnologije poput umjetne inteligencije, računalstva u oblaku i proširene stvarnosti, ali nije dovoljno zaštićena i još ju je uvijek teško kontrolirati.

5.2. U domeni digitalne tehnologije, osim prioriteta standardizacije IKT-a za jedinstveno digitalno tržište, u Digitalnoj agendi EU-a, podatkovnoj strategiji i Europskom aktu o umjetnoj inteligenciji uviđa se važnost standardizacije sljedeće generacije tehnologija i uspostavlja njezina strategija.

5.3. Neke primjene umjetne inteligencije mogu ugroziti prava građana i demokraciju, primjerice sustavi za biometrijsku kategorizaciju koji upotrebljavaju osjetljive značajke, neciljano izdvajanje slika lica s interneta ili iz snimki videonadzora za stvaranje baza podataka za prepoznavanje lica, prepoznavanje emocija na radnom mjestu i u obrazovnim ustanovama, društveno bodovanje ili sustavi umjetne inteligencije koji manipuliraju ljudskim ponašanjem. Svi ti aspekti zahtijevaju pojačani i kontinuirani nadzor.

5.4. Kad je riječ o kibernetičkoj sigurnosti, EU se suočava sa sve većim rizicima i sve složenijim prijetnjama. Da bi se riješio problem fragmentiranosti i promicala pojačana suradnja među državama članicama EU-a, treba razviti koordinaciju i razmjenjivati informacije o napadima koji su na njih izvršeni, bez obzira na osjetljivost informacija o nacionalnoj sigurnosti.

5.5. Države članice moraju provoditi stalnu procjenu rizika kojima su izložene europske komunikacijske infrastrukture i mreže. Treba identificirati brojne prijetnje komunikacijskim mrežama i infrastrukturi poput zlonamjernih softvera za brisanje podataka, ucjenjivačkih softvera, napada na lance opskrbe, fizičkih napada, sabotaža itd.

5.6. Stalne promjene, anonimnost i nepostojanje granica u kiberprostoru predstavljaju ujedno i priliku i rizik za funkcioniranje informacijskog društva na pojedinačnoj, državnoj i transnacionalnoj razini. MSP-ovi se suočavaju s ozbiljnim rizicima u pogledu kibernetičke sigurnosti, a kibernetički napadi su za njih često pogubni. Stoga treba provesti programe preventivne tehničke pomoći kojima mogu pristupiti sva poduzeća.

([7]) SL C, C/2024/6026, 23.10.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6026/oj.
([8]) SL C, C/2024/1568, 5.3.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1568/oj i SL C, C/2024/3387, 31.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3387/oj.

6. **Metalurgija**

6.1. Metalurgija se podcjenjuje. Ne radi se samo o upotrebi čelika već i specijalnih slitina koje se koriste u avijaciji, elektronici, građevinarstvu, automobilskoj industriji, brzim vlakovima, nuklearnom sektoru i, dakako, svakodnevnom životu (aluminijske limenke, prijenosna računala itd.).

6.2. Valja napomenuti da mnogi centri u kojima se donose odluke o sektoru čelika više nisu u Europi, već, na primjer, u Indiji, dok se najsuvremenija istraživanja i dalje provode u Europi. Ta geografska i intelektualna udaljenost između centara za donošenje odluka i proizvodnih i istraživačkih centara često dovodi do gubitka metalurških vještina.

6.3. To dovodi do izraženog kaskadnog efekta: zbog uklanjanja metalurgije iz studijskih programa sveučilišta gube na važnosti, kvaliteta obrazovanja slabi, smanjuje se privlačnost industrijskih disciplina, kao i broj mladih istraživača i inženjera, broj radnih mjesta i plaće, zanimanje gubi privlačnost, sektor se sužava, no potrebe i dalje velikom brzinom rastu.

6.4. EGSO smatra da je daljnji pad metalurške industrije nedopustiv jer bi mogao ozbiljno ugroziti našu stratešku autonomiju, sve naše industrijske sektore (željeznički, nuklearni, pomorski, svemirski, automobilski, obrambeni itd.), a time i našu industrijsku budućnost.

6.5. EGSO je svjestan činjenice da je nova industrijska strategija iz 2020. postavila temelje industrijske politike, no danas, gotovo pet godina kasnije, brojne tada utvrđene slabosti još su uvijek aktualne, a strukturni odgovori na njih kasne. Više nego ikad prije Europi je potreban industrijski plan kako bi poduprla svoj zeleni plan i akcijski plan za kružno gospodarstvo, velikim projektima od zajedničkog interesa ojačala industrijske saveze u metalurškom sektoru i ponovo industrijalizirala mnoga zapostavljena područja radi otvaranja kvalitetnih radnih mjesta u zajednici.

6.6. Da bi se europskim strateškim sektorima osiguralo tržište, treba 450 milijuna potrošača usmjeriti na europske proizvode. To se može postići definiranjem standarda održivosti, kružnosti i ugljičnog otiska koji bi jedinstvenom tržištu omogućili jačanje legitimnosti.

Bruxelles, 4. prosinca 2024.

Predsjednik

Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Oliver RÖPKE